

SZAKDOLGOZAT

Csáki Anna

Debrecen

2025

Debreceni Egyetem
Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar
Növénytermesztési, Nemesítési és Növénytechnológiai Intézet
Intézetvezető: Prof. Dr. Csajbók József
egyetemi tanár

**VÉRMÉRSÉKLETBELI KÜLÖNBSÉGEK A KUNFAKÓ
FAJTÁN BELÜL AZ ARAB GÉNHÁNYAD FÜGGVÉNYÉBEN**

Csáki Anna
*Lótenyésztő, lovassportszervező
agrármérnök szakos hallgató*

Konzulensek:
Dr. Kutasy Erika Tünde
egyetemi docens

Protovin Tímea
*Alelnök, Ősi Lófajtákat
Tenyésztők Egyesülete*

Debrecen

2025

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	3
1. Témafelvetés.....	4
2. Szakirodalmi áttekintés	6
2.1 A kunfakó fajta.....	6
2.2 A lovak viselkedését, személyiségüket meghatározó tényezők.....	7
2.3 Vérmérséklet és személyiségtípusok	7
2.4. Testbeszéd	10
2.5. A ló testzónái, földi munka alapjai.....	10
2.6. Feszültség a lovaknál.....	11
2.7. Nyugodtság, lazítottság, elengedtség.....	12
2.8. Nyomás-engedés.....	13
3. Anyag és módszer	15
3.1 Tartástechnológia	15
3.2 Csoportok bemutatása.....	15
3.3 Használt eszközök	16
3.4 A vizsgálat helyszíne	17
3.6 Feladatok.....	17
4. Eredmények és értékelésük	18
4.1 A 0-12,5% közötti arab génhányadú egyedek értékelése	18
4.1.1. Mimóza 3 éves kanca	18
4.1.2. Hadron 5 éves mén.....	20
4.1.3. Móric 3 éves mén.....	21
4.1.4. Otarka 1,5 éves kanca.....	23
4.2 A 0-12,5% közötti arab génhányadú csoport eredményeinek együttes értékelése.....	25
4.3 A 25-37,5% közötti arab génhányadú egyedek értékelése	26
4.3.1. Masni 3 éves kanca	26
4.3.2. Lehel 4 éves herélt	28
4.3.3. Meténg 3 éves herélt	30
4.3.4. Naszály-Fura 2,5 éves kanca	31
4.4 A 25-37,5% közötti arab génhányadú csoport eredményeinek együttes értékelése.....	33
4.5 Az 50-75% közötti arab génhányadú egyedek értékelése	34

4.5.1. Ízes 7 éves kanca.....	34
4.5.2. Kasmír 5 éves kanca.....	36
4.5.3. Igló 7 éves herélt.....	39
4.5.4. Mekka 3 éves herélt.....	41
4.6 Az 50-75% közötti arab génhányadú csoport eredményeinek együttes értékelése.....	43
4.7 A vizsgált három csoport eredményeinek összevetése.....	44
4.7 A feladat másnapi ismétlésének elemzése.....	44
4.6 Gyakori személyiség típusok a vizsgált egyedek között.....	45
5. Következtetések és javaslatok.....	46
Összefoglalás.....	47
Irodalomjegyzék.....	48
Táblázatok és ábrák jegyzéke.....	50
Köszönetnyilvánítás.....	51

Bevezetés

A lovak régóta fontos szerepet játszanak mindennapi életünkben, bár a történelmi szerepük mára kissé megváltozott. A lovas társadalom nagy részét jelenleg a kedvtelésből folytatott lótartás teszi ki. Ilyenkor az emberek nagy része nem feltétlenül magas szintű szakmai tudást szeretne felhalmozni, hanem csak nyugodt, békés időt eltölteni szeretett lovával. Ez esetben fontos szempontként szerepel az, hogy egy stabil idegrendszerű egyedet válasszunk hű társnak. Ennek befolyásoló tényezője a vérmérséklet, ami nem más, mint a ló külső ingerekre történő reakciója. Ez meghatározhatja a tanulékonyágát, illetve a stresszkezelését is.

A kunfakó fajta tenyésztése egy konyik mén és konyik, arab, shagya, hucul kancák keresztezésével kezdődött. Az elnevezését nem máshonnan, mint a helyről és a különleges színéről kapta. A tenyésztésben történő szelektálásban a szín mellett rendkívül fontos a temperamentum, vérmérséklet. Mivel a lófajta igen sokoldalú, így fontos a jó idegrendszer, és az, hogy kiegyensúlyozott egyedek kerüljenek be a tenyésztésbe. A későbbiek során az orosz vjatka fajta is bevonásra került a tenyésztésbe. Ezeknél a lovaknál is a kezelhetőség, nyugodtság ugyanúgy elvárás volt. Általános tapasztalat alapján a kunfakó fajtájú lovak könnyen képezhetők, illetve a tenyésztői közösség nagy része ugyanolyan szemléletet képvisel a kiképzés terén.

A fajtával kialakult kapcsolatomból régebbre nyúlik vissza. Egészen kislány koromban találkoztam a kunfakóval, majd egy kis szünet után ismét az életem részévé vált. Szakmai gyakorlatomat is a jászszentlászlói tenyésztésben töltöttem, illetve már 3 éve nyaranta eltöltök ott minimum egy-két hetet, így több lovat láthattam már munkában. Saját tapasztalataim alapján, leszűrtem több helyről, több egyedből, hogy egy gyorsan tanuló, biztos lófajtáról van szó. Ettől függetlenül mégis felmerülhet az a vélekedés, hogy a negyed arab vagy arab félvér lovak temperamentumosabbak, érzékenyebbek lehetnek társaiknál.

Ezek voltak azok a tényezők, amelyek hatására témámnak választottam ennek vizsgálatát, mivel számomra fantasztikus volt látni egy-két kunfakó ló esetén azt, mennyire könnyen megértik a tőlük kért dolgokat. Kutatásom eredménye bizonyíthatja majd azt, hogy a tenyésztői munka során ténylegesen megvalósul-e a szigorú szelekció a fajta tenyésztési szabályzatában előírt tulajdonságokra a lovak vérmérsékletét, illetve természetét tekintve.

1. Témafelvetés

A lótenyésztés során nem csak az a fontos, hogy egy fajta egységes fenotípussal rendelkezzen, hanem az is, hogy a fajta egyedei megfelelő vérmérsékletűek legyenek. Ez meghatározza az lovak eladhatóságát is.

Különösen nagy jelentősége van ennek a kunfakó fajta esetében, ahol a tenyésztési cél meghatározza, hogy lovasíjászatra, lovasjátékokra, lovastúrákra alkalmas, kiegyensúlyozott idegrendszerű, igénytelen lófajtát szeretnének nemesíteni (ŐSI LÓFAJTÁKAT TENYÉSZTŐK EGYESÜLETE, 2023). A fajta kialakítása során lehetőleg fakó színű hucul, konyik, vjatka lovakat kereszteztek jellemzően arab telivér és shagya egyedekkel. Az arab lovakra gyakran jellemző az élénkebb vérmérséklet, ezért felmerült bennem a kérdés, hogy ez a tulajdonság mennyire jelenik meg a magasabb arab génhányadú kunfakó lovakban.

A jászszentlászlói tenyészetben és más kunfakó tenyésztőknél különböző arab génhányadú lovakat választottam ki, amelyek esetében ugyanazon feladatok végrehajtását kértem. A vizsgálatba bevont egyedek valamennyien ridegtartásban élnek. Ezen kívül még fontos kiválasztási szempont volt, hogy lehetőség szerint az adott lóval korábban nem, vagy csak minimális mértékben foglalkoztak. A ló maximum köthető, vezethető lehetett, és a lábait adhatta. Belovagolt, vagy belovaglás alatt álló lovakat nem vontunk be a kísérletbe.

A vizsgált lovakat az arab génhányadtól függően csoportosítottam háromfelé. Az előzetes feltételezésem az volt, hogy a leglassabb reakciót az első csoport fogja adni, ahol az arab génhányad egyáltalán nincs jelen, vagy csak minimális, majd ahogy nő az arab génhányad, úgy gyorsul a reakcióidő is.

Kutatásaim célja az volt, hogy rövid interakció során a lovak bizonyos ingerekre adott reakcióinak idejét mérve, és a lovak feladat alatti viselkedését elemezve, lehetőség szerint objektíven meghatározzam az egyes egyedek idegrendszeri kiegyensúlyozottságában érzékelhető eltéréseket. További célom az volt, elemezzem ezen reakciók esetleges összefüggését az eltérő genetikai háttérrel. Az egész munkafolyamat alatt a lovakon csak egy sima csomózott kötőfék volt, amelynek segítségével olykor pontosabb, finomabb jelzést tudtam adni. A körkarámok elhelyezése is hasonló volt az összes helyen, nem voltak körülötte zavaró tényezők, ami befolyásolhatta volna az eredményt.

Arra kerestem a választ a dolgozat során, hogy a tenyésztési szabályzatban előírt szigorú szelekció megvalósul-e a tenyésztés során, és kellően kiegyensúlyozottak, stabil idegrendszerűek és megbízhatóak-e a kunfakó fajtájú lovak.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1 A kunfakó fajta

Konyik, arab telivér, shagya arab, hucul és magyar félvér fajtából indult a fajta tenyésztése. Mára ez már kiegészült egy orosz fajtával, a vjatkával. A tenyésztésbe csak a valódi fakó színű egyedek kerülhetnek, néhány kivételtől eltekintve. A szín gyakran társul atavisztikus jellegekkel, mint például vállfolt, vagy zebra csíkozottságú láb. A tenyésztésbe nem kerülhetnek be a világos sörényű izabellafakó színű, valamint a zsufafakó színű egyedek. Nem kívánatos a fajtában a fehér jegy fejen vagy lábon, de a kisebb kiterjedésben nem kizáró tényező. A fajta egyedei jellemzően 130-149 cm közé tehetőek. Övméretet tekintve olyan 160-190 cm körüli. Szárkörmérete igen masszív, 17-23 cm. Ezen adatok alapján testfelépítést tekintve arányos, a kvadratikusnak kissé hosszabb. Jellemző a neme, száraz fej, széles homlok és a nagy kifejező szemek. Az orrhát általában egyenes, rágóizmok erősek. A nyak alacsonyan, olykor középmagasan illesztett, egyenes, de sörényéle domború. A mar izmos, mélyen hátba nyúló, ami erős, egyenes. Farát tekintve az izomzat mélyen lehúzódik. Lapocka dőlt, erősen izmolt, melynek folytatása egy gyakran meredek felkar, amit hosszú, izmos, széles alkar követ. A lábtő terjedelmes, száraz rövidek és erősek. Lapos, gördülékeny, lendületes. Bökönyi Sándor archaeozoológiai kutatásai alapján az avar és magyar lovak a szkíták lovaival állhattak kapcsolatban. Ezen ősi lótipus megelevenítését célozták meg a kunfakó tenyésztések (ŐSI LÓFAJTÁKAT TENYÉSZTŐK EGYESÜLETE, 2023).

A kunfakó nyitott törzskönyvű, tehát az új egyedek befogadása folyamatos. A fentebb említett fajtákból csatlakozni kívánó egyedek, mindig bírálat után kerülhetnek be a tenyészetbe. Kancák esetén minimum küllemi szemle, ménéknél teljesítményvizsga szükséges. A fajtában kívánatos arab génhányad 20-35% közötti. Az arab félvérek vagy még ettől is magasabb arab génhányadú egyedek úgy lehetnek jelen a fajtában, hogy végső, 20-35 % közötti arányhoz először F1-es félvéreket kell létrehozni, akiket aztán visszazárunk arab nélküli, vagy kisebb arab génhányadú egyedekkel.

Párosítás során figyelembe kell venni az alább szempontokat: származás, küllemi sztenderdek megtartása, fakó szín megtartása (heterozigótákat lehetőleg homozigóta Dun allélt hordozó egyeddel keresztezve), és a jó természet. A fajtánál értékmérő tulajdonságok közé sorolható a kiegyensúlyozott idegrendszer, illetve szelektálásra kerülnek azok az egyedek, akik a

gyermek közelében agresszív, kiszámíthatatlan viselkedést tanúsítanak, így viselkedésük szinte első rangú szelekciós tényező.

2.2 A lovak viselkedését, személyiségüket meghatározó tényezők

MILLER (2012) szerint 10 tulajdonságot tudunk megkülönböztetni lovak esetében. Az első a menekülés, amely a lovak számára az fő túlélést jelentő reakció. A második az érzékelés, mivel a lónak mindig résen kell lennie prédaállat mivoltából. A ló folyton keresi a veszélyt és hozzá a menekülési útvonalakat (NOVOTNI, 2011). A harmadik a reakcióidő. Ennél külön kiemeli, hogy a domesztikált állatok közül, a lóé a leggyorsabb. A negyedik a gyors megnyugvás, mivel miután az őt érő stresszfaktor által keletkezett nyomás megszűnik, akkor vissza is tér a nyugalmi állapotba, hogy elláthassa a létfenntartó szükségleteit, mint például takarmány-, és vízfelvétel, vagy utódnemzés. A természetben a lónak gyors adaptálódásra van szüksége a külső ingerekhez, majd ezeket megtanulja figyelmen kívül hagyni. Az ötödik tulajdonság a tanulás. A ló a külső ingereket képes figyelmen kívül hagyni majd megszokni, de ezen kívül bármit rendkívüli gyorsasággal képes megtanulni, és van, hogy egyes negatív emlékek könnyen életre szóló sebeket ejtenek az állatban. Az ezután következő hatodik pont az emlékezet. Szokták mondani, hogy az elefánt sosem felejt, de a ló sem, csaknem mindenre tökéletesen emlékszik, és ebben olyan rendszert is alkot, hogy mitől kell félnie, vagy mitől nem. A hetedik tulajdonság a rangsorhoz kapcsolódik, mivel nagyon könnyen beletörődnek abba, hogy hova kerülnek a rangsorba, és kezdik el követni a hierarchia tetején álló egyedet. Nyolcadikként megemlítendő a mozgás szabályozása, ezzel is helyezkedik el a rangsorban. A dominás egyedek fenyegető mozdulatokat használnak a rangsorban hátrább elhelyezkedő egyedek számára. Az engedelmes egyed a domináns állatnak teret enged, és ezzel megerősíti annak irányító szerepét. Kilencediknek a testbeszédet kell megemlíteni. A testbeszéd mutat rá az állat alárendeltégére (MILLER, 2012). Nem utolsósorban a teljes fejlettségről kell pár szót ejteni, mivel minden prédaállat teljesen fejlett idegrendszerrel jönnek a világra, ezért akkor tanulnak a leggyorsabban, mikor még az imprinting, azaz a bevésődés időszaka tart (MCDONELL, 1999). Ezek azok a tényezők, amik meghatározzák a lovak viselkedését, majd hatnak a lovak személyiségére, vérmérsékletére.

2.3 Vérmérséklet és személyiségtípusok

A lovat személyiségtípusa a mindennapokban és a munkában is egyaránt befolyásolja. Azért is érdemes megismerni és megérteni a ló személyiségét, mivel ezzel személyre tudjuk szabni a foglalkozásokat, edzéseket.

A lovak az emberekhez hasonlóan négy csoportba oszthatók, ám ezek szorosan kapcsolódnak egymáshoz. Első a *szangvinikus*. Ezek a lovak élénkek, aktívak, jó természettel rendelkező, együttműködő állatok, de vigyázni kell, hogy ne kérjünk semmit túl sokszor, mert könnyen túlterhelhetők. A *kolerikus* típus szintén élénk, de könnyen ellenszegül. Tapasztalt, hozzáértő lovas kezében teljesezhet ki. A *flegmatikus* lovak esetében egy nyugodt békés egyedre számíthatunk, akik megbízhatóak, de könnyen megmakacsolhatják magukat. A negyedik típus a *melankolikus*. Ezek a lovak szintén nyugodtak, de nem a legkezelhetőbbek. Könnyen ellenszegülnek bárminek. Makacs, nem feltétlenül stabil természetűek (SCHRAMM, 1998).

Egy másik szemlélet szerint a lovakat személyiség szerint úgy is lehet csoportosítani, hogy a jobb vagy a bal agyfélteke domináns. A *bal agyféltekés lovak* magabiztosak, bátrak, higgadtak, toleránsak és dominánsok. A *jobb agyféltekés lovakra* pedig az jellemző, hogy kevésbé magabiztosak, bizalmatlanok, visszafogottak, de engedelmesebbek, azonban olykor pánikkal reagálnak ismeretlen szituációkra.

Az agyféltekék dominanciáján kívül még *introvertált* vagy *extrovertált* csoportba sorolhatjuk őket. Az introvertált lovak inkább lomhábbak, alacsony energiaszinten működnek, az extrovertáltak ellenben energikusak, mozgékonyak. Ezek kombinációja adja ki szintén a négy személyiség típust: a bal agyféltekés introvertáltakat, a bal agyféltekés extrovertáltakat, a jobb agyféltekés introvertáltakat és a jobb agyféltekés extrovertáltakat. (PARELLI, 2017)

Az első típusba (*bal agyféltekés introvertált*) tartozó egyedek, képesek kihasználni az ember bizonytalanságát, van, hogy csak kis küzdelem árán teszi meg, amit kérünk. A bal agyféltekés introvertált lovak talán a legnehezebb esetek. Hamar megállapítja az emberről, ha bizonytalan lesz. Nehezen nyit az ember felé, az elején érdemes több időt várni a feladatok kérése/újra kérése között, ezzel is számára pozitív megerősítést, komfortot adunk. Ez az a típus, amelyiket nem érdemes munkával büntetni, mert képes teljesen befordulni. Komplex feladatok esetén is érdemes részenként tanítani, majd összerakni. Új ingerek nélkül képesek ellustulni. Az agyuk folyamatosan dolgozik a lábaival ellentétben.

A *bal agyféltekés extrovertált* ló gyorsan tanul, de mindig foglalkoztatni is kell, mivel könnyen elunhatja magát, és gondolkozni kezd, olykor a kárunkra. A bal agyféltekés extrovertált lovak a legkönnyebben kezelhetők, ha megfelelően kezeljük őket. Mozcékonyak, nyitottak, és kíváncsiak. Folyamatos foglalkozást igényel, mindig valami újjal érdemes előrukkolni. Nagyon gyorsan tanuló személyiségtípus. Nem szabad visszafogni, ledominálni, mivel akkor vagy

fellép ellenünk, vagy pedig befordul. Mivel nagy mozgás igényű, ezért ilyen feladatokat is érdemes vele csinálni, akár akadályok/eszközök bevonásával. A legjobb, ha felvesszük az ő tempóját. Nem mindig tud egy helyre figyelni. Legalább hetente egyszer legyen valami új feladat a számára.

A harmadiknál (*jobb agyféltekés introvertált*) az állat félénk, visszahúzódó, aki sok türelmet igényel. A jobb agyféltekés introvertáltak a rangsor alján helyezkednek el a ménesben. Egy félénk szürke kiségerrel hasonlítható legjobban össze. Az emberrel szemben alapjában véve engedelmesek és „hűségesekek”, de ezt is csak azért teszik mert annyira félnek tőlünk (RÁCZ,2020). Sok türelmet, következetességet igénylő típus. Könnyen feszültek lesznek, vagy bepánikolnak. A feszültséget oldhatják az átmenetek. Nem szabad sürgetni, meg kell várni míg gondolkodni kezd. Fontos, hogy a bizalmába fogadjon, ezért érdemes számára mindig komfortos helyzetet teremteni, ne kérjünk tőle sokat egyszerre.

A *jobb agyféltekés extrovertált ló* bizalmatlan, ezért egy biztos pontként, vezetőként kell viselkednünk. A jobb agyféltekés extrovertált lovaknak meg kell mutatni, hogy minden helyzetben meg tudjuk őt védeni, mivel csak akkor fognak mellettünk maradni. Gyakorlatokat tekintve kanyarokkal tarkított alakzatokban érdemes velük dolgozni, mivel az ívek mindig lassítják a gondolkodást, de egyenes vonalon is kell mozognia, ami számára komfortos. (lóhere alakzat). Mindig egyensúlyban kell lennünk, hogy véletlenül se billentsük ki a lovat a koncentrációból. Ez a típus sok gyakorlást igényel, mivel hamarabb cselekszik, mint gondolkodna (RÁCZ, 2020). Ha a jobb agyféltekés extrovertált ló nem akar meg állni, vagy lassabban menni, akkor küldjük előre, de kérjünk tőle többet, mivel ez már nem lesz neki komfortos (csak egészséges lovaknál használjuk ezt a módszert). A módszer következetes használatával az idő, ameddig ezt alkalmaznunk kell, folyamatosan csökkenni fog. Segíthet még a sok átmenet lovaglása. Ezek mellett a pörgős, aktív lovak mellett nekünk is hasonló energia szinten kell lennünk, hogy tartsuk velük a tempót.

A képzés során természetesen változhat a ló a személyisége, úgy, mint akár nekünk is. Ők is egy adott személyiséggel születnek, mint mi emberek, és ez folyamatosan változik külső tényezők hatására. Érdemes egy jobb agyféltekés lónál elérni, hogy a balt is használja, mivel az a gondolkodás, a logika, a higgadság központja.

Összességében a személyiség típusokat leginkább a lovak testbeszédéből, a velünk és egymással folytatott kommunikáció során állapíthatunk meg.

2.4. Testbeszéd

A lovak a méneben energiákkal, illetve testbeszéddel kommunikálnak, épp ezért könnyen érthető számukra az emberi testbeszéd is. Ha nem úgy mozgunk, mint amit kérni szeretnénk az állattól, akkor a lovunk nem fogja érteni, hogy mit szeretnénk (HEMPFLING, 2001) Ez esetben vagy más feladatot fog végrehajtani, vagy pedig vissza fog kérdezni. Hosszabb távon pedig ezt kihasználva felénk kerekedik és ledominál. Így nagyon fontos, hogy energiáinkat, és testtartásunkat, azt, hogy merre nézünk, vagy lépünk, mindig össze kell hangolnunk az akaratunkkal. Nekünk, embereknek ezt egy kicsit nehezebb megtanulni, vagy ráérezni a dologra, mert a mi társasági kapcsolatainkban a beszéd dominál, ami lovak esetében felesleges, mivel nem értik (TÓTH, 2016).

A lovaknál mindig a felsőbbrendű egyed mozgatja az alatta levőket, így az elsődleges az, hogy minden esetben mi irányítsuk a lovat, és a kapcsolatban mi legyünk a dominánsak, az irányítók. Kiképzés során mindig fokozatosnak, következetesnek és türelmesnek kell lenni. Mindig a kisebb segítségektől kell haladnunk a nagyobbak felé. Nem hagyhatunk rá semmiféleképpen semmit az állatra, és türelmesen addig kérni, amíg meg nem érti a feladatot, ha viszont a háttérben más áll (tiltakozás), akkor keményebben kell fellépni. Ha a ló teljesíti a kért feladatot, akkor mindenképpen engednünk kell. A nyomást mindig engedés kell, hogy kövesse. (GÖBLYÖS, 2020)

A lóval történő munka során nem mindegy, hogy hol adjuk a jelzéseket, hol állunk, mivel mind mást és mást fejez ki/kér a lótól.

2.5. A ló testzónái, földi munka alapjai

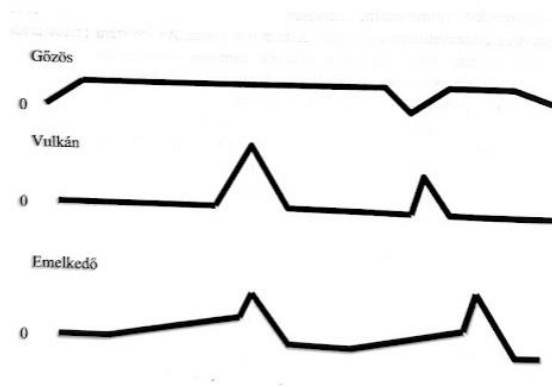
A lovak testzónáit funkcionális módon lehet felosztani. Ezek több területet is lefedhetnek. Nem csak az a lényeg, hogy hol vannak bizonyos testrészek és meddig tartanak, hanem azt is, hogy ezeknek külön-külön milyen ellátandó feladatuk van. Egyszerűen és bonyolultan is felosztható a ló teste. Az egyszerűbb esetén a nyereg vonalát tesszük meg, mint választóvonalat. Az ezelőtti rész a fej a nyak, a mellkas elülső része. Ez az úgynevezett stop zóna, mert bármi, amit ez elé teszünk, az lassítani fogja lovat. A nyeregvonal mögötti rész a drive zóna, mert minden, amit itt csinálunk, az előre fogja hajtani a lovat. A testhelyzetünkkel is ezeket a hatásokat el lehet érni. A bonyolultabb felosztás esetén 5 zónát különböztethetünk meg (PARELLI, 1993). Az 1-es zóna a kötőfék orr része előtti és az előtti tér. A második a kötőfék orrtól felfele tartó része egészen a ló szügyéig. Harmadik testzóna a második testzóna végétől a horpasz vonaláig tart.

A negyedik horpasztól a farokig, majd az ötödik a farok mögötti rész. Ezen a pozíciók ismeretével segíthetjük magunkat, hogy mikor hol tartózkodjunk, ezzel megfelelő jelet adhatunk egy lónak a foglalkozás alatt, vagy baleseteket kerülhetünk el. Ezek fontos alapismeretek ahhoz is, hogy elinduljunk a lóképzés útján. Minden hátról olyan feladatot, amit hátról szeretnénk elvégezni, érdemes megtanítani földről, mivel a lovaknak jobban érthető földről egy-egy feladat. (RÁCZ, 2020).

A földi munka során egyes ingerek a lovakat stresszkét érhetik és ezekre másképpen reagálnak. Nem minden ló ad minden ingerre ugyanolyan reakciót.

2.6. Feszültség a lovaknál

A lovak préda állatok, ezért az első reakció, amit produkálnak mikor veszélyben érzik magukat, az a menekülés. (BUDIANSZKY, 2001) Ilyenkor a jobb agyfélteke aktív, és tipikus jeleket is megfigyelhetünk, mint például félelem, idegesség, bizonytalanság, feszesség, túlreagálás. Ez a szituáció se a lónak se nekünk nem kényelmes. Az állatok különböző módon tudnak feszültek lenni, itt is különíthetünk el típusokat.

1. ábra A lovak feszültség kezelése (Forrás: RÁCZ, 2020 p.162)

A „gőzös” típus esetén a ló egy magasabb energiaszinten működik szinte mindig. Mivel feszült, gyakran megy előre. Általában alárendelt helyzetben vannak. Az összetett feladatok

megzavarhatják, és egyszerűeknél is gyakran téveszt elsőre, mert nem érti azokat. Nem nehezen kezelhető típus. Feszültségüket általában az önbizalomhiányuk okozza. Ha közelükben nincs domináns egyed vagy ember, akkor képesek teljesen ellazulni. Ez a típust leggyorsabban úgy lehet megnyugtatni, hogy ismert környezetet, feladatokat biztosítunk számára. Ha feszültsége alacsony akkor sok puha átmenetű, széles ívű feladatokat vessünk be, ha magasabb a feszültség a lóban akkor gondolkodásra kell bírunk, hogy ne a feszültségre koncentráljon. Dinamikus átmenetek, szűk fordulók segíthetnek nekünk ebben.

A „vulkán” típus alapján véve átlagosnak, „problémamentesnek” tűnik. Egyszerűen teljesíti a feladatokat, sőt az összetetteket szívesen hajtja végre. Ha valami váratlan esemény történik, megijed, akkor egy hirtelen és gyors reakció történik, majd ugyanolyan gyorsan visszatér az előző állapotába. Alapjában véve ezt lustább, hajtósabb lovak esetén figyelhetjük meg. A legjobb ellenszer ez ellen az attitűd ellen, ha elérjük, hogy tiszteljen minket. Feszegetni kell a határait, úgy ahogy ő teszi, illetve meg kell tanulni lereagálni a kitöréseket. Olykor előre hajtással, fordulatokkal, hajlításokkal. Minél több veszélyes szituációt sikerül kezelni, annál inkább csökkenni fog ezek gyakorisága.

A harmadik típus az „emelkedő”. Hasonló reakciója az előzőhöz, de ez egy elnyújtottabb, hosszabb ideig tartó, enyhébb reakció. Ha egy rutintalan lovas dolgozik együtt egy ilyen lóval, gyakran észre sem veszi, majd ezután a lassú felfele ívelő szakasz után, egy kitörés következik. Gyakran túlreagál feladatokat. Ennél a típusnál keverednie kell az előző kettőnél bevetett praktikáknak, de kicsit mégis finomabban. Igyekezzük kisimítani a kitöréseket. (RÁCZ, 2020)

Ezek a kategóriák gyakran egybefonódnak, vagy egy lónál több típus is megjelenhet, stresszhelyzetektől függően.

Ha sikerül ezt a feszültségi állapotot megszüntetni, akkor léphetünk tovább vagy másik feladatra. Törekedni kell a munka közben egy nyugodt állapot fenntartására, és ha kizökkenne a ló, akkor minél hamarabb nyugtassuk vissza.

2.7. Nyugodtság, lazítottság, elengedettség

A kísérletem körmunka részében a lovak esetén a lazítottság jeleit figyeltem meg. Az örkényi lovaglótanárok az elengedettségre építették fel az egész kiképzés menetét (ZERINVÁRY, 2022). Vizsgálatai során nem a kiképzés volt a cél, de az alkalmak alatt fény derült arra, hogy a fajta bizonyos egyedei milyen idő alatt képesek lazított állapotba kerülni. Ez alatt az értendő, hogy

az izomzata ellazul, nyaka gerince előre lefele nyúlik. Ezt az állapotot egy általános nyugodtság előzi meg. A későbbiekben nyereg alatt elérhető először egy részleges, majd egy fokozottabb elengedettség, és végül a képzés során bizonyos idő után a lovunk a teljes elengedettség állapotába kerül. Ha sikerül elérni, hogy a lovunk nyugodt állapotba kerüljön, indulhat a körmunka. Ha bármilyen külső körülmény miatt a ló nyugtalanná válik, törekedni kell a kiinduló állapot visszanyerésére. Körmunka során törekedni kell az egyenletességre lépésben és ügetésben is (ERDŐDY PÁLFFY, 1937). Ha a ló megtett néhány kört, elkezd mutatni a lazítottság jeleit: szem, fül játék, lerágás, zászlózó fark, prüsszölés, leengedett nyak. (GÖBLYÖS, 2015)

A körmunka, és az ezzel együtt járó elküldések, átmenetek, behívások nyomás adásával és a nyomás levételével zajlanak.

2.8. Nyomás-engedés

A lóképzés egyik fontos mozgatórugója, mivel ennek megfelelő alkalmazásával a lehető leggyorsabban értethetjük meg a feladatot, viszont első körben azt kell elérnünk, hogy nyomástól ellépjen, és fölülírja ösztöneit, mert aszerint a nyomásba dől bele az állat. Addig helyezünk nyomást a lóra, amíg nem produkálja a megfelelő reakciót, utána egyből megszüntetjük a nyomást. Utána, ha ezt többször megfelelően időzítve ismételjük, az állat elkezd összekötni, hogyha végrehajtja a nyomásra jól a feladatot, akkor engedünk, így egy komfortállapotba kerül. Ilyenkor a ló különböző viselkedéssel mutatja, hogy nyugodt és érti a mechanizmust. Ekkor megfigyelhetünk rágcsálást, szájnyalogatást, fejleengedést (RÁCZ, 2020).

Vannak olyan alapfeladatok, amelyet a nyomás-engedés mechanizmusának megtanítására használhatunk. Itt nem csak a ló, hanem a kezdő lovas is megtanulja a testbeszédet. Az első kettő legalapvetőbb a munka előtti helyes kikötés, és ápolás. Fontos, hogy a ló megfelelő hosszúságra legyen kikötve, illetve gyorsan oldódó csomóval, ha bármilyen pánikhelyzet adódna. Ápolásnál elkerülhetetlen az, hogy mi kerüljünk a lovat. Amikor meg kell kerülnünk az állatot akkor lehetőleg a fara mögül közelítsünk. Utána következik a ló vezetése. A vezetőszarat úgy a legjobb megfogni, hogy egy másfél méter lógjon a ló és köztünk. Ne legyen se túl feszes, se túl laza. A ló feje és válla között érdemes elhelyezkedni, így tudunk megfelelő iránymutatást adni. Ha ló megtorpan a szituációt, mindenképp inkább előre hajtással szüntessük meg, minthogy húzással. Az állat válla sose kerülhet elénk, ha ez megtörténik, egyből korrigálni

kell. A lónak mindig a nyomással ellentétes irányba kell reagálnia. Ha például a szügyén érzi a nyomást, akkor hátrafelé kell lépnie; ha viszont a tarkóján, akkor le kell engednie a fejét. Fontos, hogy a nyomást mindig az izomra tegyük, soha ne a csontra vagy az ízületre, mert az fájdalmas lehet, és ezzel csak ellenkezést vagy menekülési reakciót váltunk ki. (NYÁRASDI, 2020)

Amikor nyomást adunk a lóra, nemcsak fizikailag hatunk rá, hanem a testünk energiáját is felé irányítjuk. Amint a ló megadja a helyes választ, nekünk is el kell engednünk – nemcsak a kezünkkel, hanem a testünkkel is. Ha bennünk marad a feszültség, hiába vesszük le a kezünket, a ló még mindig úgy érzi, hogy „nyomás alatt van”. Az energia elengedését tudatosan is lehet gyakorolni, például egy mély, hosszú kifújással. Ezzel nemcsak mi lazulunk el, hanem a ló is megérzi, hogy valóban megszűnt a nyomás. Mindig oda irányítjuk a figyelmünket, ahová a nyomást adjuk – akár hozzáérünk a lóhoz, akár nem. A figyelem, a testtartás és az energia így is eljut hozzá, és pontosan tudni fogja, mit szeretnénk (PARELLI, 1993).

3. Anyag és módszer

A kísérletemhez három tenyésztőtől válogattam össze lovakat. Az egyik a gyakorlati helyszínem fő helyszíne volt, ami nem más, mint az Ósi Lófajtákat Tenyésztők Egyesületének központja Jászszentlászlón. A második hely a balatoni Bükki Fakó Lovasudvar volt. Harmadik helyként pedig az egyik tenyésztő, Balogh István engedte meg, hogy a lovait bevonjam a kísérletbe. Mindhárom helyen ugyan azon tartástechnológia szerint élik mindennapi életüket.

3.1 Tartástechnológia

A lovak minden esetben több hektár legelőn tartózkodnak a nap egészében ridegtartásban, beálló nélkül, mivel a lovak jól tűrik a zord időjárást. Mindhárom helyen 10-20 fős ménesekben, 10-20 ha legelőn él az adott ménes. Ad libitum takarmány (fű vagy jó minőségű széna) és tiszta ivóvíz áll rendelkezésükre, így szükségleteiket mindig egyből ki tudják elégíteni, ez stresszforrásként nincs jelen. Jászszentlászlón jellemző, hogy a száraz nyárnak köszönhetően sajnos szükséges a szénaetetés.

Ez a tartástechnológiai forma már alapjában véve edzi az idegrendszert, mivel esélytelen, a hogy a ló ne kapjon ménesen belül és kívül különböző ingereket, illetve az állandó kint lét megfelelő körülmények között pozitívan hat az így tartott egyedekre. Külső ingerek sem igazán érik őket, forgalomtól távol lévő területekről beszélünk. Ez a tartásforma hozzájárul a lovak mentális jóllétéhez, kevesebb rossz szokást vesznek fel, illetve jótékonyan hat a csikókori fejlődésre.

3.2 Csoportok bemutatása

Az egyedek kiválasztása nem életkor alapú volt, hanem képzettség szerinti. A kísérletben csak olyan lovak szerepelhetnek, akikkel nem dolgoztak a mérés előtt. Ezek az állatok csak annyi tudással rendelkeztek, hogy ki lehessen őket kötni, és egy ápolást, körmölést végig álljanak. Illetve, mivel nem egy helyről vannak, így a tartástechnológia is fontos. Az összes alany ugyanolyan ridegtartás körülmények között élte mindennapjait.

Az lovakat három csoportra osztottam.

- A 0-12,5% közötti arab génhányadú egyedek

Név	Életkor	Nem	Hely
Mimóza	3 év	kanca	Jászszentlászló
Hadron	5 év	mén	Jászszentlászló
Móric	3 év	mén	Balaton
Otarka	1,5 év	kanca	Kelemér

- A 25%-37,5% közötti arab génhányadú egyedek

Név	Életkor	Nem	Hely
Masni	3 év	kanca	Kelemér
Lehel	5 év	herélt	Balaton
Meténg	3 év	herélt	Kelemér
Naszály-Fura	2,5 év	kanca	Kelemér

- Az 50%-75% közötti arab génhányadú egyedek

- Ízes, Kasmír, Igló, Mekka

Név	Életkor	Nem	Hely
Ízes	7 év	kanca	Balaton
Kasmír	5 év	kanca	Balaton
Igló	7 év	herélt	Jászszentlászló
Mekka	3 év	herélt	Jászszentlászló

3.3 Használt eszközök

- Csomózott kötőfék, a pontosabb jelzések miatt
- Kiképző szár, mivel ezeknek van egy kis súlya, és a csomózott kötőfékre kifejtett hatása lazítottság állapotába terelgeti a lovat
- Hosszú pálca, a kezem meghosszabbítása végett, a körmunka alatt
- Stopper, az idő mérésekhez

3.4 A vizsgálat helyszíne

A méréseket minden esetben egy zavaró tényezőktől mentes körkarámban végeztem, hogy a lehető legpontosabb eredményt tudjunk kapni. A karámok 15 m átmérőjűek, így a ló figyelme elég kis területre koncentrálódott. A körkarám az egyik legkomfortosabb hely egy kiképzés előtt álló fiatal, nyers lónak. Nincsenek sarkok, ahol az állat beszorított helyzetbe érezheti magát, illetve az ív fejleszti a ló egyensúlyát. (ROBERTS, 2013)

3.6 Feladatok

- Ápolás, a közben a testrészek körbetapogatása, lábfelvétel (itt mérés nem történt). Fontos általánosságban is, hogy a lovak alapvetően ezt nyugodtan szelíden viseljék (XENOPHON-NEMES, 2014), de a fajta külön kiemeli ezt a nyugodtságot, mint elvárás. Ezeket a feladatokat legjobb minél hamarabb megtanítani már csak, azért is mert egy csikó lábát könnyebb felkérni, tartani (KLIMKE, 1996):
- Öt nyomás-engedés feladat. Itt mindig akkor kezdtem a mérést mikor elkezdtem a nyomás, és akkor állítottam le mikor a ló a nyomástól ellentétes irányba reakciót váltott ki. Tarkóra helyezett nyomás esetén lefele, vállnál és farnál, pedig keresztlépésnél.
 - Tarkóban engedés
 - Váll nyomás-engedés, jobbról és balról
 - Far nyomás-engedése jobbról és ballról
- 10 perc szabad körmunka, sűrű kézváltásokkal és átmenetekkel. Itt azokat a jeleket jegyeztem fel, amikor a ló lerágott, a lefele a föld felé engedte a nyakát, prüszkölt.

4. Eredmények és értékelésük

4.1 A 0-12,5% közötti arab génhányadú egyedek értékelése

4.1.1. Mimóza 3 éves kanca

Ebben az esetben egy ősi, primitív típusú 3 éves kancával foglalkoztam, arab felmenők nélkül. Apja a 26 éves 6627 Gamburg, a fajta vjotka fedezőménje. Anyja Polka e. Wigwa, egy konyik kanca (1. táblázat).

1. táblázat Mimóza származási lapja

6627 Gamburg	Mobilnyj	Bob	Bocman
			Burja
		Maska	Micsman
			Nacstok
	Gazel II	Znatok	Buran
			Zura
Grusha		Lafet	
		Galka	
Polka e. Wigwa	653 Kliper	Lifok	Lis
			Foka
		Kletna	9317 Luzak
			Klasa
	7721 Wigna	Hultaj	Odmet
			Hubka
		Dzungaria	Lem

Mimóza megfogása a legelőn kis cserkészést igényelt, de miután sikerült hozzá közel lépnem, könnyen kötőfékezhetővé vált. Ezután sikeresen kiveztem a ménesből. Nem nyerített, nem húzott. Kikötésnél szintén türelmesen várt, míg az ápolását befejeztem. A lábfelvétel is gondtalanul ment.

A nyomásra-engedés feladatoknál kissé tompa volt, az elején jobban beledőlt a nyomásba. Ennek ellenére nem akart egyszer sem ellenszegülni, és nem volt rosszindulatú megnyilvánulása sem. Eredményei alapján tarkóban engedésnél egészen szépen látszik a számok alapján, hogyan érti meg a feladatot (2. táblázat1. táblázat). A bal oldalán a váll nyomása során, az elején történt egy kis belefeszülés, majd itt egy kissé hullámozó teljesítményt tapasztaltam. Elmélázott többször a feladatok között. Jobb oldalt ugyanígy vállnál maradva,

már egy dinamikusabb végrehajtást láthattam a másik oldalhoz képest. A leggyorsabb eredményeit baloldalt a far elléptetése során produkálta, utána azonban kicsit elvesztette az érdeklődését. Mire átértem a jobb oldalhoz, látszik az eredmények alapján, hogy összekötötte a gyakorlatot, de a végére egyre lassabban reagált. A tarkóban engedés volt számára a legkönnyebb feladat az átlagait nézve.

Ezek után elengedtem, és körre küldtem. Mozgását tekintve sem volt másmilyen, ott is egy lomhább, de egyenletes mozgást láthattunk. Munkakedve nem igazán volt már a végére, viszont összességébe véve sokszor mutatta a lazítottság jeleit, vagyis prüszkölt, leengedte a fejét, lerágott.

2. táblázat Mimóza (Polka e. Wigwa-6627 Gamburg), 0% arab génhányadú 3 éves kanca teljesítménye

Gyakorlatok	Ismétlés					Átlag
	1	2	3	4	5	
Tarkó (engedés/mp)	3,16	1,05	3,45	2,24	1,13	2,20
Váll bal (engedés/mp)	9,20	4,28	6,92	1,75	3,24	5,08
Váll jobb (engedés/mp)	2,10	6,94	2,14	3,15	2,18	3,30
Far bal (engedés/mp)	2,06	3,72	2,46	5,04	1,90	3,04
Far jobb (engedés/mp)	0,60	6,47	4,03	7,39	8,46	4,99
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	-	-	-	-	17

Összességében a foglalkozás végére nyílt meg, és vált érdeklődőbbé irányomba, így a tapasztaltak alapján a személyisége alapján a bal agyféltekés, introvertált típusba sorolnám.

4.1.2. Hadron 5 éves mén

Egy import konyik ménről van esetében szó egyenesen Popialnoból (3. táblázat). Születési ideje: 2020.05.24. Két mén szerepel a kísérletemben, de egyik mén esetében sem tapasztaltam ebből adódóan a kezelhetőségükben nehézséget. Fedeztetési szezon után foglalkoztam vele, de még volt pár kancája.

3. táblázat Hadron származási lapja

Tytan	Tulipan	Orez	Nalejko
			Ozyna
	Tarka	Oszczip	
		Tarnina	
	Ton	Lisciak	Hajdamaka
			Leszcyna
Trawa		Nalewajko	
		Tarka	
Hadra	57 Tasznik	Lisciak	Hajdamaka
			Laszcyna
		Trawa	Nalewajko
			Tarka
	Hestia	Kordon	Gong
			Kora
		Huczwa	Mohar
			Husaria

A kancáktól történő kivezetés sem jelentett különösebb problémát, legalábbis a mén számára. Az ápolásnál ismételten nem történt semmi említésre méltó. Az elejétől a végéig készséges volt.

A mérésekből született eredményeit tekintve nem volt a leggyorsabb (4. táblázat). Tarkóra történő nyomás esetén körülbelül végig hasonló időt tartott. Az ezt követő 2 mérés, ami a vállaknál történt, is hasonlóan folyt. Ezek után érzékelhető egy kicsit élénkebb reakció. A far nyomásánál bal oldal esetén harmadik eredmény a leggyorsabb, jobb oldalnál pedig szépen látható a csökkenő tendencia. Nála nem mondható el az, hogy gyakran visszadőlt a nyomásra, hanem inkább csak lassabban reagált. Legjobb teljesítményt az átlagot nézve bal oldalról a far elléptetésénél tapasztalhattam.

Körmunkája során a teljesítménye egyenletes volt, végig a munkára koncentrált. Nála is elmondható az, hogy sokszor engedett a tíz perc folyamán. A testhelyzeteim változtatására

gyorsan reagált, látszódt, hogy koncentrá, gondolkodik. Könnyen mentek az átmenetek, kézválások.

4. táblázat Hadron (Hadra-Tytan), 0% arab génhányadú 5 éves mén teljesítménye

Gyakorlatok	Ismétlés					Átlag
	1	2	3	4	5	
Tarkó (engedés/mp)	5,84	7,47	5,27	5,13	4,10	5,56
Váll bal (engedés/mp)	7,47	3,09	5,35	6,79	3,7	5,28
Váll jobb (engedés/mp)	4,76	5,80	3,98;	6,69	5,82	5,41
Far bal (engedés/mp)	3,50	4,06	1,58	3,48	2,70	3,06
Far jobb (engedés/mp)	6,47	5;02	3,21	2;58	2,05	3,55
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	-	-	-	-	11

A teljes benyomásom a lóról az, hogy tapasztalható volt nála egy kis önbizalom hiány, de összességében szintén legjobban a bal agyféltekés, extrovertált személyiség típusba tudnám kategorizálni.

4.1.3. Móric 3 éves mén

Anyja egy hucul kanca, apja pedig egy import konyik mén (5. táblázat). Születési ideje: 2022.04.05. Ő a másik mén a kísérletemben. Nála már olyan szempontból érezhető volt az, hogy ménről van szó, hogy magabiztosabb, határozottabb hozzáállást igényelt. Nem volt ellenszenves, de visszakérdezett párszor az elején.

Társaitól őt is könnyen elvezettem, és a megfogással sem volt probléma. Az ápolás során együttműködő, békés volt, lábait könnyedén adta.

5. táblázat Móric származási lapja

5680 Oder P	Krepak	Baca	380 Narcyz
			782 Borówka
	Olza	Karina	Karpal
			Kipa
		Osman	57 Tasznik
			Obrona
	Odman	Order	
		69 Olcha	
Goral Vág	5564 Goral XVIII Murány	6 Goral XVII	Goral XIX
			681 Hroby XIX-27
	613 Ousor III-7		212 Ousor III
			470 Luzak I
	Goral Visó	5135 Goral Csömödér	2966 Goral XVI-82 (Zénó)
			-
		Ousor Valcer	3953 Ousor IX-17
		-	

A mérési eredményekre tekintve az előző adatokhoz képest gyorsabb reakciókat láthatunk (6. táblázat). Bár a tarkónál látható egy hullámzó teljesítmény, de a többi mérés esetén, mind vállnál, mind farnál látható egy csökkenő tendencia. Átlagban a legjobban kézen fekvő feladat számára a váll mobilizációja volt bal oldalról.

Körmunka során, hajlamos volt néha lassulni. Nehezen lehetett kicsit aktivizálni, magasabb energiaszintet igényel. Egész sokszor beleengedett a feladatba, amit a végéig tudott tartani.

Összességében egy gondolkodó, aktív, tanulékony lóról van szó, aki határozott hozzáállást igényel még mivoltából adódóan. A személyiségtípusok közül egy extrovertált, bal agyféltekés lóhoz tudom legjobban hasonlítani.

6. táblázat Móric (Goral Vág-5680 Oder P), 0% arab génhányadú 3 éves mén teljesítménye

Gyakorlatok	Ismétlés					Átlag
	1	2	3	4	5	
Tarkó (engedés/mp)	2,21	5,21	0,21;	1,12	3,08	2,37
Váll bal (engedés/mp)	2,00	1,79	1,76	1,00	0,66	1,44
Váll jobb (engedés/mp)	3,00	1,30	1,41	2,32	1,29	1,86
Far bal (engedés/mp)	2,00	1,88	4,14	2;83	1,14	2,40
Far jobb (engedés/mp)	1,46	0,74	3,96	1,93	0,91	1,80
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	-	-	-	-	9

4.1.4. Otarka 1,5 éves kanca

Kísérletem legfiatalabb tagja, születési ideje 2024. 04. 05. Apai ágon vjatka, anyai ágon pedig negyed arab génhányadot hordoz magában, bár ennek megnyilvánulását nem igazán tapasztaltam (7. táblázat).

7. táblázat Otarka származási lapja

6627 Gamburg	Mobilnyj	Bob	Bocman
			Burja
	Gazel II	Maska	Micsman
			Nacstok
		Znatok	Buran
			Zura
Grusha	Lafet		
	Galka		
Furfang	5500 Alpár-Aura	3997 Naróg	Tulipan
			Norda
	Tirza ox	Shadi B ox	
		Gromkaja ox	
	Polka Lebiodka	Tamir	Palasz
			Tiara
	Lotka		Order
			Lewkonja

Embercentrikus, fiatal ló. Könnyen felkötőfékezhető, ápolható volt. Lábai felvétele során is figyelmes volt.

Méréseit tekintve fiatal kora ellenére nem mutat különösebb eltérést a többi lótól (8. táblázat). Tarkónál tapasztaltam egy kis mélézást, lassan reagált, de nem lett feszült, nem dolgozott a nyomás ellen. Farnál bal oldalról ment egy kicsit lassabban a folyamat, volt egy kis visszaesés a vállmobilizációk során, de a baloldali kilengés után jobb oldalnál hasonlóan jól vette a feladatot. Legjobban a bal oldali váll mobilizáció sikerült neki, legrosszabbul a tarkóban engedés.

Amint kész lettem az 5 nyomásponttal, elengedtem és elküldtem magamtól a körmunka érdekében. Csikó létére nagyon szépen dolgozott. Az egyedüli, ami feltűnt, hogy a lábaival kicsit kalimpált még, ami ebben a korban teljesen természetes. Engedéseket tekintve ő is egész jól elengedte magát, főleg a feladat végére.

8. táblázat Otarka (Furfang-6627 Gamburg), 12,5% arab génhányadú 1,5 éves kanca teljesítménye

Gyakorlatok	Ismétlés					Átlag
	1	2	3	4	5	
Tarkó (engedés/mp)	8,58	7,17	8,58	7,19	10,54	8,41
Váll bal (engedés/mp)	0,93	2,51	1,23	1,56	1,41	1,53
Váll jobb (engedés/mp)	2,21	0,90	2,11	2,09	2,01	1,86
Far bal (engedés/mp)	6,72	10,24	1,40	7,09	1,10	5,31
Far jobb (engedés/mp)	0,90	2,33	2,83	3,99	1,88	2,39
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	-	-	-	-	7

Átfogóan egy kedves természetű, néha kicsit elkalandozó típusról van szó, ami adódhat esetleg fiatal korából is. Legjobban rá is a bal agyféltekés, introvertált személyiség típus jellemzői illenek.

4.2 A 0-12,5% közötti arab génhányadú csoport eredményeinek együttes értékelése

A 9. táblázatban láthatóak a vizsgált eredményeinek mérési eredményeinek átlaga, valamint reakciók szélsőértékei. Az öt nyomásra engedés feladat átlagában leglassúbb reakciót a Hadron nevű ménnél tapasztaltunk, egyedül nála mértünk 5 másodpercet meghaladó átlagos reakcióidőt három feladatban is. Azt is figyelembe kell vennünk azonban, hogy egy aktívan fedező ménről volt szó, akit a kancáktól vezettem el, és mégis szépen dolgozott a feladat során. A másik három ló az esetek többségében átlagosan 2-3 másodperc alatt reagált egy-egy nyomásra, addig nála inkább ez 3-5 másodperc közé tehető. A legegyszerűsebb teljesítményt érdekes módon a két mén mutatta, azonban a 3 éves Móric esetében Hadronnal éppen ellentétesen a leggyorsabb engedést mértük.

9. táblázat Az első csoportba tartozó lovak eredményeinek összevetése

Név	Mimóza kanca, 3 év		Hadron mén, 5 év		Móric mén, 3 év		Otarka kanca, 1,5 év	
	Min-max	Átlag	Min-max	Átlag	Min-max	Átlag	Min-max	Átlag
Tarkó (engedés/mp)	1,05-3,45	2,20	4,10-7,47	5,56	0,21-5,21	2,37	7,17-10,54	8,41
Váll bal (engedés/mp)	1,75-9,20	5,08	3,09-7,47	5,28	0,66-2,00	1,44	0,93-2,51	1,53
Váll jobb (engedés/mp)	2,10-6,94	3,30	3,98-6,69	5,41	1,29-3,00	1,86	0,90-2,21	1,86
Far bal (engedés/mp)	1,90-5,04	3,04	1,58-4,06	3,06	1,14-2,83	2,40	1,10-10,24	5,31
Far jobb (engedés/mp)	0,60-8,46	4,99	2,05-6,47	3,55	0,74-1,93	1,80	0,90-3,99	2,39
Összes feladat átlaga (mp)	-	3,72	-	4,57	-	1,97	-	3,90
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	17	-	11	-	11	-	7

A 1,5 éves kancacsikó, talán korából is adódóan a legnehezebben az első feladatnál, a tarkó nyomásra engedésnél reagált, azonban a további feladatoknál láthatóan megértette a feladatot és könnyen engedett. Figyelemreméltó, hogy a fiatal csikó milyen együttműködő volt. A váll nyomásánál bal oldalról a leglassabb Hadron, a leggyorsabb pedig Otarka. Ugyanezek jobboldalt úgy alakultak, hogy a leglassabb reakció szintén Hadronnál, a leggyorsabb Móric és Otarka volt ugyanolyan eredménnyel. Far esetén balról a leglassabban Otarka, leggyorsabb Móric reagált. Jobbról pedig a leglassabban Mimóza és leggyorsabban szintén Móric mutatott megfelelő reakciót. Körmunka során a lazítottság jelét legtöbbször Mimóza, legkevesebbszer Otarka mutatta, de a 10 perc második felére valamennyi egyed engedett.

Összességében a csoport leglassabb reagálója Hadron volt, a leggyorsabb pedig Móric. A hipotézisem az volt, hogy a magasabb arab génhányadú kunfakó lovak vélhetően érzékenyebbek. A csoportban így leggyorsabbnak Otarkának kellett volna lennie. Több feladatnál (jobb és bal váll engedés) láthatók ennek jelei, de más esetekben (tarkó, bal far engedés) éppen ellenkezőleg, viszonylag lassan reagált, azonban a fiatal kora miatt egyértelmű következtetést ebből nem vonhatunk le. Összességében elmondható, hogy a lovak reakciói a feladatokban egyáltalán nem bizonyultak lassúnak, az elvárásaimat felülmúlták. Én előzetesen átlagosan 5-7 másodperces eredményekre számítottam, az arab génhányad hiánya vagy minimális jelenléte mellett.

4.3 A 25-37,5% közötti arab génhányadú egyedek értékelése

4.3.1. Masni 3 éves kanca

Származását tekintve 25% arab génhányadot hordoz magában anyai oldalról, apai oldalt tekintve vjotka (10. táblázat). Születési ideje: 2022. 10. 26.

Felkötőfékezése kicsit nehezen ment, de utána szépen, türelmesen állt. Kivezetése a ménesből is problémamentes volt. Ápolását tekintve nem volt bonyolult dolog, a lábfelvétel is könnyen ment. A ló végig érdeklődő, készséges volt, olykor el is bambult, minden testrészét áttapogattam, különösebb reakciót nem mutatott.

10. táblázat Masni származási lapja

6627 Gamburg	Mobilnyj	Bob	Bocman	
			Burja	
	Gazel II	Maska	Micsman	
			Nacstok	
		Znatok	Buran	
			Zura	
	Grusha	Lafet		
		Galka		
Heves	5772 Sir Pieter Ibn Armani ox	Ajm Armani ox	Amarin ox	
			Soraya II ox	
	Abáj	Shari X ox	Amar El Pascha ox	
			Shamina ox	
	3997 Naróg		Tulipan	
			Norda	
		Bársony 2		3997 Naróg
				Bársony

A mérések alapján egy elég egyenletes teljesítményt mutat mind az öt nyomáspont során. Végig átlagosan egy 1-2 másodperces reakcióidőt produkált (11. táblázat).

11. táblázat Masni (Heves -6627 Gamburg), 25% arab génhányadú 3 éves kanca teljesítménye

Gyakorlatok	Ismétlés					Átlag
	1	2	3	4	5	
Tarkó (engedés/mp)	1,30	0,93	0,85	0,88	0,93	0,98
Váll bal (engedés/mp)	1,01	1,00	2,71	1,83	1,76	1,66
Váll jobb (engedés/mp)	1,71	2,39	1,01	1,11	0,61	1,37
Far bal (engedés/mp)	1,40	2,61	1,81	1,81	2,46	2,02
Far jobb (engedés/mp)	1,18	3,00	2,36	2,36	0,88	1,86
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	-	-	-	-	5

Tarkóra helyezett nyomás esetén szintén hasonló eredményeket látunk. A bal vállra helyezett nyomásnál gyors reakciókkal kezdett, viszont harmadik nyomás esetén kicsit lassabban lépett el, de a végére ismét javult a reakcióideje. Jobb oldalt is hasonlóan alakultak az engedések, annyi különbséggel, hogy itt nem a harmadik, hanem a második érték tért el, utána visszatértek az 1 másodperc körüli eredmények. Farnál balról a második és az utolsó érték ment 2 másodperc fölé, a többinél megfigyelhető az 1-2 másodperc közötti átlag. Jobbról is hasonlóan alakultak az engedések, csak itt két egymás utáni érték esik 2-3 másodperc közé, a többinél meg van az általa produkált átlag. Legjobban átlagot nézve tarkóból engedett, legrosszabbul bal oldalról a farnál.

Körmunka során dinamikusan dolgozott. Végig figyelt, nem volt kicsapongó, nem kalandozott el. Könnyen reagált az irányváltások, felvételek, indítások kérésére. Engedés során kevesebbszer mutatta ennek jeleit, de a végét egy lerágással zárta.

Masni egész végig figyelmes, együttműködő, érdeklődő volt, bár egy kis bizalmatlanság az elején volt az irányomba, valószínű azért, mert akkor találkoztunk először. Legjobban a bal agyféltekés extrovertált személyiség típus jellemzi.

4.3.2. Lehel 4 éves herélt

Szintén egy egynegyed arab génhányadú egyeddel dolgoztam együtt, amit apai oldalról hoz magával Születési ideje: 2021.05. 03.(12. táblázat).

12. táblázat Lehel származási lapja

6335 Harka	5772 Sir Pieter Ibn Armani ox	Ajm Armani ox	Amarin ox	
			Soraya II ox	
	Polka Lebiodka	Shari X ox	Amar El Pascha ox	
			Shamina ox	
		Tamir	Palasz	
			Tiara	
Lotka		Order		
		Lewkonია		
Abáj	3997 Naróg	Tulipan	Orez	
			Tarka	
	Norda		Lisciak	
			Nuta	
	Bársony 2	3997 Naróg	Tulipan	
			Norda	
		Bársony		3997 Naróg-
				Polka-Hadena

Együttműködő volt végig a megfogás pillanatától a lábak felvételéig. Türelmesen várt, amíg befejezek mindent és elkezdem a feladatot, bár egy kis félenkséget tapasztaltam nála.

A táblázatot nézve nála is hasonló adatok láthatóak. Itt még egyenletesebbek az adatok, kicsit szűkültek is az átlagértékek 1-1,5 másodperc közötti reakcióidőre (13. táblázat). Itt is minden sorban van egy-egy kiugróbb adat, ami kicsit eltér a többitől. Az első feladat esetén, az utolsó mért adat lett egy picit magasabb érték. A második nyomás-engedésnél a második érték 2 másodperc felé kúszik, majd visszatér az átlagosan produkált értékhez. Jobb oldalt a vállnál a harmadik érték tér el kissé az átlagtól. Far esetén jobboldalt szintén van egy kis kilengés, majd jobbról egy magasabb közel 4,5 másodperces reakcióidővel kezd, de utána visszabilen az addig megszokott értékeihez. Itt volt a leglassabb nyomás-engedése az alkalom során. Az átlag oszlopot nézve a leggyorsabb bal oldalt a farnál reagált, a leglassabban tarkónál.

13. táblázat Lehel (Abáj -6335 Harka), 25% arab génhányadú 4 éves herélt teljesítménye

Gyakorlatok	Ismétlés					Átlag
	1	2	3	4	5	
Tarkó (engedés/mp)	1,48	1,61	1,98	0,20	2,00	1,45
Váll bal (engedés/mp)	1,54	2,14	1,09	0,86	1,43	1,41
Váll jobb (engedés/mp)	1,03	1,10	3,05	0,44	1,08	1,34
Far bal (engedés/mp)	0,50	0,50	2,33	1,30	0,50	1,03
Far jobb (engedés/mp)	4,48	0,60	1,40	0,60	0,40	1,50
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	-	-	-	-	14

A körmunka folyamán puha, egészen térölelő mozgást láthattam. A mérések után egy kicsit nehezen indult meg, de utána mozgásában nem voltak ingadozások. Az elején volt, hogy kifele figyelgetett, mintha veszélyforrásokat keresne, ilyenkor előre hajtással ki lehetett zökkenteni ebből az állapotból. 10 perc alatt sok jelet láthattam, ami a lazítottság állapotára utal, és ezeket végig tartotta, végét lerágással zárta.

Összesítve egy kíváncsi személyiséggel rendelkező lóról beszélhetünk, bár inkább a feladat felé, a személyem felé kicsit tartózkodó volt. A nyomás-engedés feladatok végére talán egy kicsit már el is unta magát, mivel gyorsan megértett minden feladatot. Személyiség típusát ezek alapján leginkább bal agyféltekés introvertált lovak csoportjába raknám, viszont érzésem szerint közeledett a jobb agyféltekés introvertált felé is, de ezt mégis kizárnám, mert valószínű ő is csak felém volt bizalmatlan.

4.3.3. Meténg 3 éves herélt

A Harka ivadékok egyike. Születési ideje: 2022.07.14. 25% arab génhányadot hordoz genotípusában (14. táblázat). A legelőn érdeklődően felém sétált, felkötőfékeztem, és el is indultam vele az ápolás helyszínére. Ott végig érdeklődéssel volt személyem felé, végig figyelt rám mikor, hol járok körülötte az ápolás során. Lábaait könnyedén adta, türelmesen várt míg végzek mind a négy lábával.

14. táblázat Meténg származási lapja

6335 Harka	5772 Sir Pieter Ibn Armani ox	Ajm Armani ox	Amarin ox
		Shari X ox	Soraya II ox
	Polka Lebiodka	Tamir	Amar El Pascha ox
		Lotka	Shamina ox
			Palasz
			Tiara
Hámor	3997 Naróg	Tulipan	Order
		Norda	Lewkonía
	Hamvas	3997 Naróg	Orez
		Tarpa	Tarka
			Lisciak
			Nuta
			Tulipan
		Norda	
		3997 Naróg	
	Polka Lebiodka		

Az adatokat tartalmazó táblázatra tekintve ismét elég egyenletes reakciókat látunk (15. táblázat). Az átlagok 0,6-1,7 között mozognak körülbelül. Gyorsan reagált szinte az összes feladatnál, azonban nyilván itt is tapasztalhatók kiugró értékek. Szám szerint három. Ezeket tarkónál az utolsó mérésnél, jobb oldalt vállnál az elsőnél, és baloldalt farnál tapasztaltam

harmadik eredményként. Átlagban a leggyorsabb reakciókat jobboldal a farnál mértem, a leglassabbakat pedig jobb oldalt a vállnál.

Körmunkánál végig egyenletes volt, már egészen apró jelzésekre is reagált. Elég volt kihúznom magam, vagy a kezemmel kimutatni, a pácával pedig rá máris csinálta a kért átmenetet. Az idő felétől lazítottság jeleit is mutatta.

15. táblázat Meténg (Hámor -6335 Harka), 25% arab génhányadú 3 éves herélt teljesítménye

Gyakorlatok	Ismétlés					Átlag
	1	2	3	4	5	
Tarkó (engedés/mp)	0,96	0,90	0,83	0,56	2,18	1,09
Váll bal (engedés/mp)	1,16	0,51	1,03	1,00	1,88	1,12
Váll jobb (engedés/mp)	3,33	3,33	1,68	1,13	1,15	1,67
Far bal (engedés/mp)	0,81	0,96	3,26	0,86	0,50	1,28
Far jobb (engedés/mp)	1,02	0,88	0,48	1,00	0,91	0,86
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	-	-	-	-	7

Meténg végig lelkes, kedves és érdeklődő volt. Nagyon embercentrikus, gyorsan tanul, és érti meg a feladatokat. Végig magabiztos volt, és élvezte a foglalkozást. Személyeségtípusát ezek alapján a bal agyféltekés extrovertált csoportba sorolnám be.

4.3.4. Naszály-Fura 2,5 éves kanca

Arab génhányadot mindkét szülőtől megkapta, így a többi alanytól a csoportban egy kicsit magasabb arab génhányaddal rendelkezik Születési ideje: 2023.05.11. (16. táblázat). Hasonlóan gondtalanul megközelítettem a legelőn, felkötőfékeztem, majd bevezettem. Ápolás során türelmesen állt, végig készsége volt.

16. táblázat Naszály-Fura származási lapja

6335 Harka	5772 Sir Pieter Ibn Armani ox	Ajm Armani ox	Amarin ox
			Soraya II ox
	Polka Lebiodka	Shari X ox	Amar El Pascha ox
			Shamina ox
		Tamir	Palasz
			Tiara
Lotka		Order	
		Lewkonია	
Fura-Luna	5500 Alpár-Aura	3997 Naróg	Tulipan
			Norda
		Tirza ox	Shadi B ox
			Gromkaja ox
	Bársony	3997 Naróg	Tulipan
			Norda
		Polka- Hadena	Tamir
			Hunia

Eredményeit tekintve reakció átlagosan 1-2 másodperc közé tehetőek (17. táblázat). A mérések során egyszer vált kicsit feszültebbé a feladatban, tarkónál. Ez az első adatnál meg is figyelhető, de a feladat megértése után megnyugodott és kezdte megérteni a feladatot. A következőnél a második eredmény tér el egy minimálisan a másik négytől. A harmadik feladatnál kicsit ingadozóak az értékek, de a végére látszik, hogy sikerül összeraknia a feladatot. Farnál mindkét oldalról nagyon hasonló eredmények születtek egy kiugrással a negyedik mért eredménynél. Leggyorsabb reakciót átlagosan farnál produkálta a jobb oldalon, a leglassabbat pedig tarkónál. A körmunka során figyelmes volt, követte a testbeszédet. Végig szépen tartotta a kért jármódot, nem tekintgetett kifelé. Engedésekből is elég szép számot produkált.

17. táblázat Naszály-Fura (Fura-Luna -6335 Harka), 37,5% arab génhányadú 2,5 éves kanca teljesítménye

Gyakorlatok	Ismétlés					Átlag
	1	2	3	4	5	
Tarkó (engedés/mp)	8,16	3,70	3,06	2,33	0,86	3,62
Váll bal (engedés/mp)	1,54	2,14	1,09	0,86	1,43	1,41
Váll jobb (engedés/mp)	2,28	2,64	2,39	3,33	1,94	2,52
Far bal (engedés/mp)	0,66	1,66	0,69	1,91	0,54	1,09
Far jobb (engedés/mp)	0,58	0,73	0,93	1,54	0,53	0,86
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	-	-	-	-	7

Az egész foglalkozást és a lovat egyben nézve, ismét egy bal agyféltekés, extrovertált lóval dolgoztam. Kíváncsi, kedves, érdeklődő természet, aki éig nyitott volt a feladatok során.

4.4 A 25-37,5% közötti arab génhányadú csoport eredményeinek együttes értékelése

A 18. táblázat bemutatja a csoport eredményeinek átlagát és szélsőértékeit egyenként. Első ránézésre egész hasonló értékeket mutatnak a lovak az átlageredményeket nézve. Egy kiugró érték van Naszály-Fura esetén, tarkóban engedésnél. Ebben a kategóriában így természetesen ő reagált a leglassabban, a leggyorsabban pedig Masni. Itt megint nem lehet elmenni amellett, hogy a csoportban Naszály volt a legfiatalabb, így nála minimálisan közre játszott az életkora, viszont a többi feladatnál a többi lóhoz hasonló értékeket produkált. Második feladatnál a leglassabb eredményt Marni produkálta, a leggyorsabbat Meténg. Harmadiknál a leglassabb eredményt Naszály, a leggyorsabbat Lehelnél. A negyedik mérési kategória leglassabbja Meténg volt, leggyorsabbja pedig szintén Lehel. Az utolsónál a leglassabban Masni, a leggyorsabban Meténg reagált. A legtöbbször Lehel mutatta körmunka során az lazítottsági jeleket, legkevesebbszer Masni.

18. táblázat A második csoportba tartozó lovak eredményeinek összevetése

Név	Masni kanca, 3 év		Lehel herélt, 4 év		Meténg herélt, 3 év		Naszály-Fura kanca, 2,5 év	
	Min-max	Átlag	Min-max	Átlag	Min-max	Átlag	Min-max	Átlag
Tarkó (engedés/mp)	0,85-1,30	0,98	0,20-2,00	1,45	0,56-2,18	1,09	0,86-8,16	3,62
Váll bal (engedés/mp)	1,00-2,71	1,66	0,86-2,14	1,41	0,51-1,88	1,12	0,86-2,14	1,41
Váll jobb (engedés/mp)	0,61-2,39	1,37	0,44-3,05	1,34	1,13-3,33	1,69	1,94-3,33	2,52
Far bal (engedés/mp)	1,40-2,61	2,02	0,50-2,33	1,03	0,50-3,26	1,28	0,54-1,91	1,09
Far jobb (engedés/mp)	0,88-3,00	1,86	0,40-4,48	1,50	0,48-1,02	0,86	0,53-1,54	0,86
Összes feladat átlaga (mp)	-	1,58	-	1,35	-	1,21	-	1,90
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	5	-	14	-	7	-	7

Összevetve az átlagokat a csoportban, a leglassabban Naszály-Fura, a leggyorsabban Meténg reagált. Itt is arra gondoltam előzetesen, hogy a magasabb arab génhányad gyorsabb reakciókat fog produkálni, ezzel szemben, ő lett a leglassabb, viszont nem sokban tér el a csoport többi tagjától.

4.5 Az 50-75% közötti arab génhányadú egyedek értékelése

4.5.1. Ízes 7 éves kanca

Származását tekintve magasabb arab génhányadot képvisel. Apja 5772 Sir Pieter Ibn Armani arab telivér mén, anyja Finom egy arab félvér. Anyai nagyapja 3997 Naróg az alapító mén (19. táblázat). Születési ideje: 2018.05.13. Könnyen fel lehetett kötőfékezni, majd levezetni a társaitól. Az ápolásnál békésen állt, lábfelvétel során együttműködő volt, nem forgolódott.

19. táblázat Ízes származási lapja

5772 Sir Pieter Ibn Armani ox	Ajm Armani ox	Amarin ox	Vymperl ox
			Amer ox
		Soraya II ox	Sameer ox
			Kaimira ox
	Shari X ox	Amar El Pascha ox	El Mokari ox
			Afra Bint Aida ox
	Shamina ox	Damat ox	
		Shiriba ox	
Finom	3997 Naróg	Tulipan	Orez
			Tarka
		Norda	Lisciak
			Nuta
	Tirza ox	Shadi B ox	2900 Kaukasus ox
			220 Ibn Galal I ox
		Gromkaja	118 Mig ox
			249 Kosmia ox

A magas arab génhányadhoz azt az elképzelést társítottam, hogy hevesebb reakciókat, energikusabb mozgást fogok látni, ehhez képest végig nagyon nyugodt volt, többször fel kellett „ébresztenem” feladat előtt, hogy rám figyeljen, mert elbáméskodott. A feladatokat ezt leszámítva figyelemmel hajtotta végre. Mind az 5 nyomás-engedés feladat esetén egy csökkenő tendenciát láthatunk. Az utolsó mért eredmény minden esetben a legalacsonyabb. A legmagasabb mért eredményt tarkóból engedés esetén figyelhetjük meg. Nála is a lassabb reakció idő volt inkább jelen, mint az, hogy a nyomás ellen feszül. A far jobb és bal oldalán tapasztalható visszaesés annyira nem számottevő, minimálisan ingott meg felfelé az előző adathoz képest. Az átlagokat nézve a leggyorsabban bal oldalt engedett farnál, leglassabban pedig tarkóból.

Körmunkában egyenletes iramot tartott, végig kontaktban voltunk. Finom, apró jelzésekre is már figyelt nem sokszor kellett átmenetknél drasztikus pozícióváltásokat végezni. A 10 perc során sokszor leengedte a fejét vagy lerágott ezzel is mutatva a lazítottsági állapotot (20. táblázat).

20. táblázat Ízes (Finom -7772 Sir Pieter Ibn Armani), 75% arab génhányadú 7 éves kanca teljesítménye

Gyakorlatok	Ismétlés					Átlag
	1	2	3	4	5	
Tarkó (engedés/mp)	4,27	3,32	4,56	1,43	1,09	2,93
Váll bal (engedés/mp)	3,35	3,42	2,52	1,00	0,54	2,17
Váll jobb (engedés/mp)	4,05	2,3	2,16	0,73	0,4	1,93
Far bal (engedés/mp)	3,50	2,47	1,52	1,50	0,54	1,91
Far jobb (engedés/mp)	4,20	3,51	1,46	1,63	1,23	2,41
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	-	-	-	-	7

Természetét tekintve kedves, érdeklődő embercentrikus. Közelemben nem érezte magát feszélyezve, nem igen gondolkodott pluszban feladatok közben, gyorsan tanul. Személyiségtípusát tekintve rá is legjobban a bal agyféltekés extrovertált illik.

4.5.2. Kasmír 5 éves kanca

Ismételtem egy Armani utóddal volt szerencsém dolgozni. Anyja egy Csorgó nevű konyik kanca, így egy arab félvérről beszélhetünk (21. táblázat). Születési ideje: 2020.05.17. A megfogás, kötőfékezés hasonlóan könnyedén ment, és a többi folyamatnál is ilyenfajta reakciókat tapasztaltam. Végig türelmes, együttműködő volt.

21. táblázat Kasmír származási lapja

5772 Sir Pieter Ibn Armani ox	Ajm Armani ox	Amarin ox	Vymperl ox
			Amer ox
		Soraya II ox	Sameer ox
			Kaimira ox
	Shari X ox	Amar El Pascha ox	El Mokari ox
			Afra Bint Aida ox
Shamina ox		Damat ox	
		Shiriba ox	
Csorgó	3997 Naróg	Tulipan	Orez
			Tarka
		Norda	Lisciak
			Nuta
	Bársony	3997 Naróg	Tulipan
			Norda
		Polka- Hadena	Tamir
			Hunia

A munka során hasonló elképzeléseim voltak az arab génhányad tekintetében, de ugyanolyan kiegyensúlyozott, olykor elmélázott lóval dolgoztam, mint Ízes tekintetében. Egész egyenletes eredményeket tudtam mérni (22. táblázat). A vállra gyakorolt nyomás-engedés indult egy kicsit lassabb reakcióval, de a farhoz érve már megértette a folyamat lényegét és gyorsan reagált. Ahol picit magasabb eredmény figyelhető meg (tarkó, far bal), ott általában a ló elmélázott a feladatok között. Leggyorsabban az átlagokat nézve tarkóban engedés során reagált, leglassabban a jobb oldalt a vállnál.

22. táblázat Kasmír (Csorgó -7772 Sir Pieter Ibn Armani), 50% arab génhányadú 5 éves kanca teljesítménye

Gyakorlatok	Ismétlés					Átlag
	1	2	3	4	5	
Tarkó (engedés/mp)	1,57	1,32	2,16	1,03	1,10	1,44
Váll bal (engedés/mp)	5,07	3,22	1,06	0,40	0,30	2,01
Váll jobb (engedés/mp)	4,41	2,55	2,57	1,12	1,01	2,33
Far bal (engedés/mp)	1,52	2,40	3,36	1,12	0,50	1,78
Far jobb (engedés/mp)	2,47	2,02	2,00	1,40	0,23	1,62
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	-	-	-	-	13

Lépésben, ügetésben hozta a finomabb arabosabb mozgást. Nem voltak megrohanások, ugyanazt a tempót tartotta végig. Az ember felé érdeklődést mutatott végig. Ő is reagált finom jelzéseimre.

Ízessel hasonló természettel rendelkeznek, így itt is ugyan azt a személyiségtípust tudom felhozni, tehát nála is javarészt a bal agyféltekés extrovertált jellemvonásait hordozza.

4.5.3. Igló 7 éves herélt

Apja 5772 Sir Pieter Ibn Armani, anyja Apolka, konyik kanca (23. táblázat). Születési ideje: 2018.06.01. Ezek alapján ismételten egy arab félvérrel volt szerencsém dolgozni. A legelőn érdeklődően odasétált, így nem volt gondom a kötőfék felrakásával. Könnyen kivezettem, leápoltam, kikapartam a patáit. Végig együttműködő volt.

23. táblázat Igló származási lapja

5772 Sir Pieter Ibn Armani ox	Ajm Armani ox	Amarin ox	Vymperl ox
			Amer ox
	Shari X ox	Soraya II ox	Sameer ox
			Kaimira ox
		Amar El Pascha ox	El Mokari ox
			Afra Bint Aida ox
	Shamina ox	Damat ox	
		Shiriba ox	
Apolka	3997 Naróg	Tulipan	Orez
			Tarka
	Bársony 2	Norda	Lisciak
			Nuta
		3997 Naróg	Tulipan
			Norda
		Bársony	3997 Naróg-
			Polka-Hadena

Tőle is egy érzékenyebb, élénkebb hozzáállást vártam. Ez tőle meg is kaptam, bár semmi drasztikusra nem kell gondolni. A nyomásoknál semmi különbséget nem mutatott a többi arab génhányadú lovaktól, de körmunkánál aktívabb, energikusabb mozgást mutatott ügetésbe. Ez körülbelül két percig tartott, könnyen vissza tudtam nyugtatni azzal, hogy lassítottam a mozgásomon, kifújtam a levegőt, ezzel egy alacsonyabb energiaszintre kerültem, így egy idő után a ló is. Azalatt a kettő perc alatt egy kicsit felfelé ívelő mozgást, fej- és nyaktekergetést, illetve a karámfákon történő fejkitélt láthattam. Miután visszanyugodott gyönyörűen dolgozott, és sikerült is lazítottan dolgoznia.

Mérésekre kitérve tarkónál van egy kis eltérés kettő 4 másodpercesen túli reakcióval, de ezt leszámítva egész egyenletes a többi érték. Átlagosan 1-2 mp alatt mindenre reagált. Egy kis hullámváz látható, de mivel a körmunka előtt történtek a mérések, aminek az elején feszültebb

volt, valószínű ez az állapot okozza az ingadozást. Az ötödiknél van még egy kiugróbb 3 másodperc feletti mérés, de utána visszatértünk az 1 mp körül mozgó értékekhez. Leggyorsabb eredményt átlagosan jobb oldalt a farnál, leghassabbat pedig a tarkónál láthatjuk. (24. táblázat).

24. táblázat Igló (Apolka -7772 Sir Pieter Ibn Armani), 50% arab génhányadú 7 éves herélt teljesítménye

Gyakorlatok	Ismétlés					Átlag
	1	2	3	4	5	
Tarkó (engedés/mp)	4,37	1,42	4,56	1,43	1,19	2,59
Váll bal (engedés/mp)	1,32	2,21	2,48	1,31	1,32	1,73
Váll jobb (engedés/mp)	2,12	1,97	1,69	1,53	2,25	1,91
Far bal (engedés/mp)	1,12	2,57	1,43	2,15	1,51	1,76
Far jobb (engedés/mp)	0,81	1,02	1,07	3,73	0,82	1,49
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	-	-	-	-	24

Személyiségét, természetét tekintve néha érezhető volt egy kis megingás, bizonytalanság a részéről, de könnyen el lehetett hessegetni ezt az érzést, egy kis támogatással. Rá nem tudnék konkrét kategóriát mondani, leginkább a jobb agyféltekés introvertált és a bal agyféltekés introvertált keveréke.

4.5.4. Mekka 3 éves herélt

Mekka anyai és apai oldalról is hoz arab génhányadot, így jön ki nála az 50% (25. táblázat). Születési ideje: 2022.04.03. A ménesből könnyen kiveztem. Mikor meglátott, odasétált, egyszerűen felhelyeztem rá a kötőféket és miután elértem vele az ápolás helyszínére, ott is türelmesen állt. Lábfelvételnél is együttműködő volt.

25. táblázat Mekka származási lapja

6335 Harka	5772 Sir Pieter Ibn Armani ox	Ajm Armani ox	Amarin ox
		Shari X ox	Soraya II ox
	Polka Lebiodka	Tamir	Amar El Pascha ox
		Lotka	Shamina ox
			Palasz
			Tiara
Babra	3997 Naróg	Tulipan	Order
		Norda	Lewkonია
	Kohelian Amyra	3029 Izsófalva Kohelian Kenitra	Orez
			Tarka
		Dolores ox	Lisciak
			Nuta
			2414 Kohelian III-9
			Mabrouk
		Gazal XIII-42 ox	
		Nedjari VII-31 ox	

A feladatok végrehajtása során végig kereste a társaságom, odafigyelt. Reakcióidőkre ránézve a tarkó engedés volt kicsit lassabb, de belefeszülés egyszer sem történt. Az utána következő mérések során hullámzó volt a teljesítménye, hol nagyobb, hol kisebb kilengéssel. Egynél látható egy 3 másodperc fölötti reakcióidőt a farnál bal oldalról, de a többi sorban hasonlóan alakulnak az adatok. Átlagokra tekintve a leggyorsabb reakció a bal oldali váll mobilizációnál látható, a leglassabb pedig tarkóból engedésnél. (26. táblázat).

26. táblázat Mekka (Babra -6335 Harka), 50% arab génhányadú 3 éves herélt teljesítménye

Gyakorlatok	Ismétlés					Átlag
	1	2	3	4	5	
Tarkó (engedés/mp)	6,15	1,42	1,22	2,68	1,86	2,67
Váll bal (engedés/mp)	1,90	1,00	0,77	1,15	0,87	1,14
Váll jobb (engedés/mp)	0,84	1,85	1,32	1,59	1,03	1,33
Far bal (engedés/mp)	1,33	0,94	3,53	1,63	3,23	2,13
Far jobb (engedés/mp)	1,15	1,61	1,46	1,20	0,96	1,28
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	-	-	-	-	18

Körmunka során nagyon felszabadult volt, és végig koncentrált. Figyelmesen követte az instrukcióimat, amit az helyzetváltoztatásokkal adtam, a végén le is rágott és oda is jött hozzám a kör közepébe. Egész sokszor mutatta a lazítottság jeleit.

Nagyon együttműködő volt végig, egy kedves, érdeklődő természettel párosulva. Gyorsan megértette a feladatokat. Mekkát is a bal agyféltekés extrovertált csoportba tudnám elhelyezni.

4.6 Az 50-75% közötti arab génhányadú csoport eredményeinek együttes értékelése

A 27. táblázatban a harmadik csoport vizsgált eredményeinek átlaga, minimuma és maximuma tekinthető meg egyenként. Összeségében egészen egyöntetű eredmények születtek, nagyon feltűnően magas, vagy alacsony érték nincs az átlagok között.

27. táblázat A harmadik csoportba tartozó lovak eredményeinek összevetése

Név	Ízes kanca, 7 év		Kasmír kanca, 5 év		Igló herélt, 7 év		Mekka herélt, 3 év	
	Min- max	Átlag	Min- max	Átlag	Min- max	Átlag	Min- max	Átlag
Tarkó (engedés/mp)	1,09- 4,56	2,93	1,03- 2,16	1,44	1,19- 4,56	2,59	1,22- 6,15	2,67
Váll bal (engedés/mp)	0,54- 3,42	2,17	0,30- 5,07	2,01	1,31- 2,48	1,73	0,77- 1,90	1,14
Váll jobb (engedés/mp)	0,40- 4,05	1,93	1,01- 4,41	2,33	1,53- 2,25	1,91	0,84- 1,85	1,33
Far bal (engedés/mp)	0,54- 3,50	1,91	0,50- 3,36	1,78	1,12- 2,57	1,76	0,94- 3,53	2,13
Far jobb (engedés/mp)	1,23- 4,20	2,41	0,23- 2,47	1,62	0,81- 1,07	1,49	0,96- 1,61	1,28
Összes feladat átlaga (mp)	-	2,27	-	1,84	-	1,90	-	1,71
10 perc körmunka (elengedettség jelei db/10p)	-	15	-	13	-	24	-	18

Feladatonként haladva az elsónél a leglassabb reakciót Ízes, a leggyorsabbat Kasmír produkálta. A másodiknál a leglassabb szintén Ízes, a leggyorsabb pedig Mekka volt. A harmadik esetén a leglassabb Kasmír reakciója volt, a leggyorsabb Mekkáé. A negyedik mérés eredményeit tekintve a leglassabb Mekka volt, a leggyorsabb reakciót pedig Igló mutatta. Az utolsó kategória esetén a leglassabban Ízes, leggyorsabban Mekka reagált. A 10 perc körmunka alatt a leginkább ellazult Igló volt.

Ha az összes feladatban mért teljesítmények átlagát nézzük, akkor az alapján leglassabb reakcióidőket Ízes prezentálta, a leggyorsabbat, pedig Mekka. Az alap felvetés itt is meg lett

cáfolva azzal, hogy a csoport legmagasabb arab génhányadot mutató egyed lett a leglassabb átlagban.

4.7 A vizsgált három csoport eredményeinek összevetése

Az eredmények összehasonlítása alapján a feltételezések csak részben valósultak meg. Az elején az volt az elképzelésem, hogy az első csoporttól a harmadik felé haladva a reakciók egyre gyorsabbak lesznek, mivel úgy véli mindenki, hogy az arab génhányad halmozott jelenléte egyre finomabb, érzékenyebb lovakat von maga után (28. táblázat).

28. táblázat A vizsgált három csoport eredményeinek értékelése

Csoport/arab génhányad	Csoport 1 0-12,5%	Csoport 2 25-37,5%	Csoport 3 50-75%	Átlag
Tarkó (engedés/mp) átlag	4,64	1,79	2,41	2,94
Váll bal (engedés/mp) átlag	3,33	1,40	1,76	2,16
Váll jobb (engedés/mp) átlag	3,11	1,73	1,87	2,24
Far bal (engedés/mp) átlag	3,45	1,35	1,89	2,23
Far jobb (engedés/mp) átlag	3,18	1,27	1,70	2,05
10 perc körmunka (darab/10p) átlag	8,8	8,25	17,50	11,52

Az ősi, primitív típust képviselő első csoport egyértelműen elkülönül a másik két csoporttól. Látható, hogy 2 másodperccel lassabb reakciót produkálnak többi csoporthoz nézve. A végső konklúzió az előzetes feltételezések alapján, a leggyorsabb csoportként a harmadikat kellene megemlítenem, de az adatok alapján, tényleges eltérés nem mutatható ki a kettes és a hármas csoport között.

A körmunka esetén, viszont a legtöbbet lazítottságra utaló jelet a hármas és legkevesebb pedig a kettes csoport mutatta.

4.7 A feladat másnapi ismétlésének elemzése

A csoportokból két-két lóval, teljesen véletlenszerű kiválasztás alapján, megismételtem a folyamatokat másnap. Arra voltam kíváncsi, hogy mennyire emlékeznek a feladatokra. Mivel a váll elléptetése nyomásra a hátulja körüli fordulat előkészítése, a far elléptetése pedig az eleje körüli fordulaté, így megpróbáltam mindegyik lónál elérni, hogy mindkét feladatot, mindkét kézről egy-egy kör erejéig végrehajtsák.

Az első csoportban Hadront, és Móricot jelöltem ki. A másodikban Masnit és Naszály-Furát. A harmadikban, pedig Ízest és Kasmírt. Elmondható, hogy általánosságban itt nem tapasztaltam különbséget. Mindegyik ló csoporttól függetlenül végrehajtotta a feladatot, emlékeztek az előző napi foglalkozásra és körülbelül ugyanolyan idő alatt teljesítették. Egyik lónál sem volt irányomban megkérdőjelezés, folyamatosan tudtam több lépést, majd egy teljes kört is kérni.

4.6 Gyakori személyiségtípusok a vizsgált egyedek között

A mért egyedek összeséről elmondható az, hogy gondolkodott, és szerves része akart lenni a foglalkozásoknak. Voltak, akik érdeklődtek irányomba, voltak félénkebbek, de alapvetően megállapítható az, hogy a feladatok iránt mind érdeklődést mutattak.

A legtöbb ló bal agyféltekés személyiséggel rendelkezik. Az extrovertált/introvertált körülbelül egyenlő arányban oszlik el a vizsgált egyedek között. Egy ló mutatott csak jobb agyféltekés reakciókat, de nála is ugyanúgy megvoltak azok a bal agyféltekés jellegzetességek is.

Ezeknél a lovaknál, akik ezekbe a személyiségtípusokba sorolhatók, a gondolkodás a domináns, nem pedig a menekülés, az ösztön. Velük könnyebb a munka, hamarabb sikerül dolgokat megértetni, tanítani.

5. Következtetések és javaslatok

A kísérlet nem méréshez köthető része alapján minden ló emberhez való viszonyulása kifogásolhatatlan. Mindegyik lónak az évek alatt sikerült megtanulniuk, hogy ápolás/lábfelvétel közben nyugodtan kell állni. Itt is észlelhető, hogy a lovak összekötötték azt, hogy akkor fog rövidebb ideig tartani az ápolás, ha ők nem mocorognak, nem szegülnek ellen.

A mérések alapján azt a következtetést lehet levonni, hogy az arab gének valami oknál fogva kevésbé érvényesülnek, több ősi típusú gén mellett, mint a félvéreknél. Ettől függetlenül a negyed araboknál sem elhanyagolható az ősi típus átörökítő képessége, mivel itt is jelen van. Ez nem azt jelenti, hogy az arabok ne lennének átütő örökítők, hanem hogy ezeknek az ősi típusú lovak a genetikai adottságaik, valamint a tudatos, következetes szelekció hatására ténylegesen kivételesen kiegyensúlyozott, együttműködő állatok. Az arab géneknek köszönhetően pedig finom, puha mozgást láthatunk a lovaknál, amellett, hogy ezt a kellemes, figyelmes, reaktív tulajdonságot hozzák. Illetve a magasabb génhányadnak köszönhetően könnyebb volt a körmunka során lazulniuk, izomzatukat sikerült könnyebben, erőfeszítések nélkül igénybe venniük. Megnyúlt a nyak, a hát és aktívabb lett a hátsó lábak munkája (HEUSCHNAMM, 2011).

Az összes egyed a munka során reakcióidőtől függetlenül, szinte egész végig ugyanolyan kiegyensúlyozott tudtak maradni, ha pedig valami kis ijedtség történt könnyen vissza lehetett őket nyugtatni.

Azoknál a lovaknál, ahol pedig hullámzó volt a teljesítmény, ott minden esetben valami külső, olykor számomra nem észre vehető inger terelhette el pillanatnyira a figyelmüket.

A kísérletben szerepelt egyedek mutatják a mért adatokkal, illetve a személyiségükkel, hogy a tenyésztési szabályzatban, és a fajtapolitikában hirdetett és leírt nyugodt idegrendszerű stabil ló, mint cél, megvalósul a tudatos, szigorú szelekcióval. Erre a kiegyensúlyozott idegrendszerre még hatással van a tartástechnológia is.

Összefoglalás

Dolgozatom célja az volt, hogy kiderítsem, vajon a kunfakó fajtán belül az arab génhányad mennyiben befolyásolja a lovak vérmérsékletét és tanulékonyságát.

A vizsgálatban tizenkét, ridegtartásban élő, nyers kunfakó ló vett részt, akiket arab génarányuk alapján három csoportra osztottam. A mérések körkarámban zajlottak, ahol nyomás–engedés feladatokat és szabad körmunkát kértem tőlük, stopperrel mérve a reakcióidőket, valamint figyelve a lazítottság különböző jeleit.

Az eredményekből az derült ki, hogy az arab génhányad nem egyenes arányban hat a lovak temperamentumára. Az első csoport a feltételezéseknek megfelelően hozták a leglassabb időt, viszont a további gondolatok nem igazolódtak be, mivel az átlagban leggyorsabban reagáló csoport a második volt, amibe a 25-50%-os arab génhányadú lovakat osztottam. Végig kiegyensúlyozottak, figyelmesek voltak, bár ez mindhárom csoportra elmondható.

Összességében a tenyésztésben fontos szerepet játszó szelekció megvalósul. Az arab génhányadtól függetlenül az egyedek embercentrikusak, nyugodtak, érdeklődőek. Ezek a tulajdonságok pedig elengedhetetlenek egy tipikus családi ló számára.

Irodalomjegyzék

- BUDIANSZKY S. (2001): A ló természetrajza. Vince, Budapest. 312 p.
- ERDŐDY PÁLFFY ZS. (1937): A lovaglás vezérfonala. Szent György Képes Sportlap, Budapest. 140 p.
- GÖBLYÖS I. (2015): Egyensúly, elengedettség, egyenesség. KSZPP Lovarda, Budapest. 160 p.
- GÖBLYÖS I. (2020): Tizenöt mondat. KSZPP Lovarda, Budapest. 120 p.
- HEMPFLING, K.F. (2001): Dancing with Horses, The Art of Body Language, Trafalgar Square Books.London, 205 p.
- HEUSCHNAMM G. (2011): Ne árts! amit a ló kiképzéséhez tudni illik. Mezőgazda, Budapest 144 p.
- KLIMKE R. (1996): A fiatal hátszló alapképzése. Mezőgazda, Budapest. 204 p.
- MCDONELL S. (1999): Understanding horse behavior, Your guide to horse health care and management. The Blood-Horse, Lexington. 99 p.
- MILLER R. (2012): Értsük meg a ló viselkedését. Mezőgazda, Budapest. 128 p.
- NOVOTNI P. (2011): A ló viselkedése. Mezőgazda, Budapest. 132 p.
- NYÁRASDI M. J.: Testbeszédünk tudatos használata Letöltve: 2025.10. 17 [Testbeszedünk 06 | PDF](#)
- ŐSI LÓFAJTÁKAT TENYÉSZTŐK EGYESÜLETE (2023): Tenyésztési Szabályzat Letöltve: 2025. 10. 09 <https://www.kunfako.hu/dokumentumok/KunfakoTenyszab23.pdf>
- PARELLI P. (1993): Natural Horsemanship. Western Horseman magazine, Colorado Spirngs. 120 p.
- PARELLI P. (2017) Do You Know Your Horse's Horsenality? [Horsenality Reading Horses | Parelli Instruktoeren](#)
- RÁCZ ZS. (2020): Balance out Horsemanship. Saját kiadás. Fertőrákos. 348 p.
- ROBERTS M. (2010): Első kézből. EquinArt, Budapest. 230 p.

ROBERTS M. (2013): Lovak és emberek. Horse Books, Pécs. 312 p.

SCHRAMM U. (1998): Az elrontott ló utóidomítása. Mezőgazda, Budapest. 132 p.

TÓTH B. (2016): A ló az ló. KSZPP Lovarda, Budapest. 240 p.

XENOPHON-NEMES J. (2014): A lovaglás művészete. Akadémiai, Budapest. 134 p.

ZERINVÁRY SZ. (2022): Lókiképzés és lovaglás-Örkénytábor nyomán, I. rész-A lazítottság. Saját kiadás, Kiskunmajsa. 25 p.

Táblázatok és ábrák jegyzéke

Ábrák:

1. ábra A lovak feszültség kezelése (Forrás: RÁCZ, 2020 p.162).....	11
---	----

Táblázatok:

1. táblázat Mimóza származási lapja	18
2. táblázat Mimóza (Polka e. Wigwa-6627 Gamburg), 0% arab génhányadú 3 éves kanca teljesítménye.....	19
3. táblázat Hadron származási lapja.....	20
4. táblázat Hadron (Hadra-Tytan), 0% arab génhányadú 5 éves mén teljesítménye	21
5. táblázat Móric származási lapja.....	22
6. táblázat Móric (Goral Vág-5680 Oder P), 0% arab génhányadú 3 éves mén teljesítménye	23
7. táblázat Otarka származási lapja.....	23
8. táblázat Otarka (Furfang-6627 Gamburg), 12,5% arab génhányadú 1,5 éves kanca teljesítménye.....	24
9. táblázat Az első csoportba tartozó lovak eredményeinek összevetése.....	25
10. táblázat Masni származási lapja.....	27
11. táblázat Masni (Heves -6627 Gamburg), 25% arab génhányadú 3 éves kanca teljesítménye	27
12. táblázat Lehel származási lapja.....	28
13. táblázat Lehel (Abáj -6335 Harka), 25% arab génhányadú 4 éves herélt teljesítménye....	29
14. táblázat Meténg származási lapja.....	30
15. táblázat Meténg (Hámor -6335 Harka), 25% arab génhányadú 3 éves herélt teljesítménye	31
16. táblázat Naszály-Fura származási lapja.....	32
17. táblázat Naszály-Fura (Fura-Luna -6335 Harka), 37,5% arab génhányadú 2,5 éves kanca teljesítménye.....	33
18. táblázat A második csoportba tartozó lovak eredményeinek összevetése	34
19. táblázat Ízes származási lapja	35
20. táblázat Ízes (Finom -7772 Sir Pieter Ibn Armani), 75% arab génhányadú 7 éves kanca teljesítménye.....	36
21. táblázat Kasmír származási lapja	37
22. táblázat Kasmír (Csorgó -7772 Sir Pieter Ibn Armani), 50% arab génhányadú 5 éves kanca teljesítménye.....	38
23. táblázat Igló származási lapja	39
24. táblázat Igló (Apolka -7772 Sir Pieter Ibn Armani), 50% arab génhányadú 7 éves herélt teljesítménye.....	40
25. táblázat Mekka származási lapja.....	41
26. táblázat Mekka (Babra -6335 Harka), 50% arab génhányadú 3 éves herélt teljesítménye.....	42
27. táblázat A harmadik csoportba tartozó lovak eredményeinek összevetése	43
28. táblázat A vizsgált három csoport eredményeinek értékelése	44

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet szeretnék mondani minden olyan személynek, akik segítettek ennek az anyagnak az elkészítésében. Köszönetet szeretnék mondani, Eördögh Andrásnak, aki biztosította számomra a gyakorlati helyet és mindig szívesen fogad/fogadott gyakorlaton kívül is, Eördögh Rékának a sok-sok segítségért, és a hosszas beszélgetésekért a gyakorlatom alatt, Csikós Bálintnak a hasznos szakmai diskurzusokért, amikből nagyon sokat tanultam és tanulok mindig, valamint Tölgyesi-Sánta Katának, aki kiváló gyakorlatvezetőm volt végig és Balogh Istvánnak is köszönetet adok, hogy a lovai a kísérletem alapjait képezhették. Továbbá köszönettel tartozom Dr. Kutasy Erika Tündének a jó tanácsokért, iránymutatásért a szakdolgozatom írása a során. És nagyon szépen köszönöm Protovin Timinek az összes támogatást, mentorálást, lovazást, amit tőle kaptam és kapok folyamatosan, amivel egyengeti az utam a lovasvilágban. Legnagyobb hálával pedig a szüleim felé tartozom, mivel az életben ők a legnagyobb támogatóim.

NYILATKOZATOK

.....(név, neptun kód) büntetőjogi és fegyelmi felelősségem tudatában kijelentem és aláírással igazolom, hogy a diplomadolgozat/szakdolgozat saját munkám eredménye. A felhasznált irodalmat korrekt módon kezeltem, az irodalmi források korrekt kezelésének módját a szabályzatból megismertem, a diplomamunkára vonatkozó jogszabályokat betartottam. Tudomásul veszem, hogy ezen követelmények megszegése esetén a dolgozatom visszautasításra kerül.

Debrecen,

aláírás

A diplomamunka hasonlóságvizsgálatának eredménye:

A diplomamunka benyújtható és védésre bocsátható.

Debrecen,

a konzulens aláírása